

Mieczysław Gogacz

Sesja naukowa w Paris XII na temat relacji

Studia Philosophiae Christianae 20/1, 221-222

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIECZYŚLAW GOGACZ

SESJA NAUKOWA W PARIS XII NA TEMAT RELACJI

W uniwersytecie Paris Val-de-Marne, mieszczącym się w Créteil, w tak zwanym więc Paris XII, odbyła się w dniach 23—24 września 1982 sesja naukowa poświęcona „problemowi relacji w antropologii filozoficznej XIII wieku”. Organizatorem sesji był Departament Historii Filozofii kierowany przez panią prof. J. Quillet, należący do Instytutu Badań nad Historią Poznania, Idei i Umysłowości.

Do genezy sesji i jej tematu należy spotkanie naukowe prof. J. Quillet i prof. M. Gogacza na Kongresie w Padwie w r. 1980. Rozważając tam poglądy Marsyliusza z Padwy zgodzono się, że do ich wyjaśnienia jest potrzebne uwzględnienie teorii relacji.

Nie powtarzając tego, co na ten temat zostało opublikowane w artykule pt. Z kongresów 1980 (*Studia Philosophiae Christianae* 18, 1982, 1, 244—246), dodajmy, że ks. R. Kalka referujący w Padwie pani prof. J. Quillet temat relacji osobowych, uzyskał doktorat na Sorbonie IV w r. 1981 na podstawie rozprawy o relacjach osobowych. W r. akad. 1981/1982 zlecono mu zajęcia naukowe na Uniwersytecie Paris XII, a w bieżącym r. akad. 1982/83 mianowano go w tym uniwersytecie adiunktem (*maitre adjoint*). Jego prace i obecność w Paris XII stanowiły osobową podstawę kontaktów naukowych między historykami filozofii w Paris XII i w ATK. Dodajmy ponadto, że w r. 1981 włączono do Departamentu Historii Filozofii w Paris XII prowadzone już wcześniej przez ks. doc. L. Kuca seminarium filozoficzne, poświęcone problemowi osoby, badanemu w traktacie o Trójcy Świętej w *Summie Teologii* św. Tomasza z Akwinu.

Działalność naukowa ks. dr R. Kalki, seminarium filozoficzne ks. doc. L. Kuca i zainteresowania problemem relacji ze strony prof. J. Quillet, doprowadziły do zorganizowania sesji naukowej, poświęconej właśnie tematowi relacji.

W sesji wzięli udział pracownicy naukowcy Instytutu z Paris XII, dwie osoby z CNRS (dr D. Jacquart, dr M. Prokop), jedna osoba z Rzymu (prof. Bataillon), jedna osoba z Oxfordu (dr J. Coleman), dwie osoby z Polski (prof. M. Gogacz, dr T. Klimski) oraz przebywający na stypendiach naukowych absolwenci ATK. W sumie uczestników sesji było siedemnastu, w tym następujące osoby, związane z ATK: prof. M. Gogacz, ks. doc. L. Kuc, dr T. Klimski, ks. dr R. Kalka, dr M. Prokop, mgr R. Zan, mgr J. Górniak, mgr L. Even.

Pierwszy dzień obrad — po zagajeniu sesji przez prof. J. Quillet — otworzył wykład prof. M. Gogacza pt. Problem relacji w filozofii średniowiecznej. Komunikaty wygłosili: 1) prof. B. de Margerie na temat relacji religijnych z Bogiem w oparciu o tekst św. Tomasza pt. *In Boetium de Trinitate*. 2) dr D. Jacquart o odniesieniach lekarzy do chorych na podstawie pism medycznych z XIII wieku. 3) dr M. Prokop o wkładzie Awicenny w teorię relacji. 4) mgr J. Górniak o arystotelesowskich podstawach problemu relacji.

W dyskusjach tego dnia rozważano różnicę między relacjami osobowymi i relacją stwarzania, brak relacji stwarzania u Platona i Arystotelesa, lecz obecność teorii relacji osobowych w tekstach Platona, samą definicję relacji jako *ordo unius ad alium*, problem *ordo*, jeżeli odróżnia się *ordo naturae* od *ordo personae*, relację między formą i materią na przykładzie Arystotelesa.

Dzień zamykało seminarium, prowadzone przez ks. doc. L. Kuca, poświęcone analizie tekstu św. Tomasza z *De Trinitate* 28, 2, c. Analiza ujawniła, że czytanie tekstu z *Summy Teologii* może być werbalne lub może stanowić dociekanie konsekwencji w naszych rozumieniach tekstu i w ujęciach św. Tomasza. Okazało się, że św. Tomasz swoją teorię relacji, wyjaśniających różnice między Osobami Trójcy Świętej, oparł nie na swojej, lecz na sformułowanej przez Awicennę teorii bytu. Z tego względu za podstawę relacji uznał *quantitas*, *actio* i *passio*. Nie pamiętał w tym tekście, że gdzie indziej relację miłości oparł na własnościach, wynikających z istnienia bytu. Ciekawy akcent stanowiło przekonanie św. Tomasza, że relacje myślnie podlegają manipulacji i że nie podlegają jej relacje realne. Uzupełnieniem analiz był komunikat ks. dr R. Kalki na temat relacji w ujęciu Lonergana. Komunikat ten wiązał się z dyskutowanym na seminarium zagadnieniem słowa wewnętrznego (*verbum internum*).

Drugi dzień obrad — po zagajeniu sesji przez ks. doc. L. Kuca — otworzył wykład dr T. Klimskiego pt. *Osoba i relacje*. Komunikaty wygłosili: 1) dr J. Coleman na temat relacji człowieka do rzeczy w myśli politycznej średniowiecza. 2) ks. dr J. Kozłowski o relacjach w systemie Teilharda de Chardin. W podsumowaniu obrad tego dnia ks. doc. L. Kuc zreferował komunikat mgr R. Zana na temat relacji między duszą i ciałem według św. Tomasza z Akwinu.

W dyskusjach zastanawiano się najpierw nad terminem „istnienie”. Ks. prof. B. de Margerie uważał, że w języku francuskim na oznaczenie istnienia należy używać terminu *l'acte d'être*, a nie terminu *l'acte d'exister* lub *l'existence*. Proponował też, aby na oznaczenie w osobie jej rozumności używać terminu *l'intellectualité*, a nie terminu *la rationalité*. W związku z tymi poprawkami osobę konstituowałyby: *l'acte d'être* oraz *l'intellectualité*. Poszukiwano też relacji stanowiących wspólnotę oraz relacji konstytuujących rządzenie. Rozważano za mistrzami średniowiecza miejsce i rolę pracy, jako podstawy wspólnoty i rządzenia. W poglądach Teilharda de Chardin rolę relacji przypisywano rozproszeniu i skupieniu materii. A zaskoczeniem była teza ks. prof. B. de Margerie, że sensowność ujęć Teilharda może uratować wprowadzenie w jego system teorii aniołów.

Wykład, podsumowujący dwudniową sesję i wyniki dwuletnich prac seminarium, badającego treść tekstu *De Trinitate* św. Tomasza, wygłosił ks. doc. L. Kuc. Zwrócił uwagę na wewnętrzną logikę sesji i na logikę historyczną, które wyrażają się w dwu sposobach ujmowania relacji w XIII i XIV wieku: relacje są niezależne od substancji i relacje są własnościami substancji, analiza wychodząca od relacji i analiza wychodząca od substancji. W tych dwu perspektywach mieściły się wypowiedzi, wygłaszane na sesji oraz poglądy referowanych filozofów średniowiecznych.

Akceptując program badań, zaproponowany przez ks. doc. L. Kuca dla seminarium na aktualny rok akademicki, a mianowicie temat osoby i temat *verbum internum*, pani prof. J. Quillet zamknęła obrady.

Podajemy trzy teksty, wygłoszone na sesji o relacjach: wykład prof. M. Gogacza, wykład dr T. Klimskiego i komunikat mgr R. Zana, doktoranta prof. Wielanda w Bonn, uważając, że proponowane w tych tekstach ujęcia wyrażaia kierunek analiz i rozwiązań, uzyskiwanych przez historyków filozofii w ATK.